

Urządzenia awaryjne

– natryski bezpieczeństwa i oczomyjki

Montaż urządzeń awaryjnych w zakładach pracy nie jest tylko dobrą praktyką, a obowiązkiem, popartym wymogami prawnymi.

Agnieszka Dembińska

właścicielka DEMAG CONSULTING,
audytorka systemów ochrony środowiska,
jakości i BHP, specjalistka BHP

„**U** nas w firmie nie ma potrzeby montować myjki do oczu, bo pracownicy mają blisko wodę w kranie”, „nasza chemia nie jest groźna i nie musimy mieć takich urządzeń” lub „tyle lat używamy chemii i nigdy nikomu nic się nie stało”, takie odpowiedzi najczęściej padają na moje pytanie „Gdzie znajduje się urządzenie awaryjne do mycia oczu, jeśli chemia wpadnie pracownikowi do oka?”. To nie jest żart, chociaż bardzo bym chciała, aby tak było, wielu specjalistów BHP i przedsiębiorców nie ma świadomości i wiedzy, iż montaż urządzeń awaryjnych, takich jak oczomyjka czy prysznic awaryjny, nie jest tylko dobrą praktyką, a wymogiem prawnym i to zapisanym w wielu rozporządzeniach.

Jeśli chcesz się dowiedzieć, gdzie szukać w przepisach prawnych informacji na temat urządzeń awaryjnych, jaka jest różnica między natryskiem awaryjnym a prysznicem łazienkowym, czy kran może zastąpić oczomyjkę, czy trzeba testować urządzenia awaryjne i jak często to robić, to serdecznie zapraszam do lektury tego artykułu.

O tym, jak ważnym zmysłem jest dla nas wzrok, dowiadujemy się niestety wtedy, gdy doświadczymy jego uszkodzenia, np. przy pracy z substancjami niebezpiecznymi. W czasach PRL pracownikom przypominały o tym takie hasła jak np. „czy narzędziem Twojej pracy” czy też „chroń swój wzrok”.

Niebezpieczne substancje i preparaty chemiczne są stosowane obecnie w wielu procesach produkcyjnych i to we wszystkich obszarach działalności, od przemysłu farmaceutycznego, spożywczego, chemicznego, samochodowego, poprzez laboratoria, oczyszczalnie ścieków czy też warsztaty i firmy sprzątające. Trudno będzie znaleźć taką gałąź przemysłu, w której w mniejszym lub większym stopniu nie będzie istnieć ryzyko kontaktu z substancjami chemicznymi.

Środki zapobiegawcze

Większość z nas ma świadomość używania ochron osobistych, np. gogli, rękawic czy kombinezonów ochronnych. Są to tzw. ochrony indywidualne mające na celu zabezpieczenie pracownika przed bezpośrednim kontaktem z substancjami niebezpiecznymi. Pomimo zastosowania odpowiednich rozwiązań technicznych i środków bezpieczeństwa zawsze istnieje ryzyko bezpośredniego kontaktu z niebezpiecznymi substancjami chemicznymi. Zasadnicze znaczenie ma pierwsze 10-15 sekund po przypadkowym narażeniu na działanie substancji lub preparatów chemicznych, w szczególności substancji żrących. Szybkość interwencji ma podstawowe znaczenie w ograniczeniu konsekwencji dla zdrowia. Konieczne jest również zastosowanie środków zapobiegawczych, innych niż wyżej wymienione środki ochrony indywidualnej. Mam tu na myśli oczomyjki i prysznice bezpieczeństwa.

Podczas udzielania pierwszej pomocy bezpośrednio na miejscu zdarzenia, oczomyjki i natryski bezpieczeństwa umożliwiają szybkie usunięcie niebezpiecznych substancji, zarówno stałych, jak i cieczy. Urządzenia te pozwalają, bardzo często samodzielnie, osobom poszkodowanym na zmycie szkodliwych substancji, które w dłuż-

Rynek oferuje szeroki wybór różnego rodzaju myjek do oczu różnych producentów.

szym kontakcie mogłyby powodować poważne i nieodwracalne uszkodzenia.

Kwestie prawne

Te kwestie są na tyle istotne i ważne dla zdrowia i życia ludzkiego, że na całym świecie zostały uregulowane prawnie. W USA są to przepisy Occupational Safety and Health Administration (OSHA), American National Standards Institute (ANSI) Z358.1, w Europie norma EN 15154. W Polsce jest to *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy* wskazujące wprost na konieczność instalacji takich urządzeń:

„Jeżeli podczas procesów pracy występuje niebezpieczeństwo oblania pracowników środkami żrącymi lub zapalenia odzieży na pracowniku – nie dalej niż 20 m w linii poziomej od stanowisk, na których wykonywane są te procesy, powinny ▶

foto. archiwum autorki

- ▶ być zainstalowane natryski ratunkowe (prysznic bezpieczeństwa) do obmycia całego ciała oraz oddzielne natryski (prysznicze) do przemywania oczu”. Natryski powinny w razie potrzeby umożliwiać ich natychmiastowe uruchomienie

WAŻNE

Oczomyjki to natryski przeznaczone do przemywania oczu. Są to urządzenia, które przydają się na stanowiskach bezpieczeństwa w miejscach, gdzie istnieje ryzyko kontaktu z agresywnymi chemikaliami. Oczomyjki powinny być montowane we właściwej odległości od stanowisk pracy, w taki sposób, aby nic nie utrudniało dostępu do nich. Urządzenia tego typu przydają się w laboratoriach oraz w różnego typu zakładach przemysłowych. Z pomocą nowoczesnych oczomyjek można szybko usunąć skażenie z oczu pracownika.

(...) powinny być zasilane wodą nieogrzewaną i działać niezawodnie bez względu na warunki atmosferyczne¹.

Oprócz przepisów ogólnych istnieje cały szereg przepisów szczegółowych odnoszących się do wybranych rodzajów działalności, nie tylko w bezpośrednim kontakcie z substancjami chemicznymi, ale także w przypadku innych zagrożeń wskazujących na konieczność stosowania urządzeń awaryjnych. Przykładowo można przytoczyć *Rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu środków chemicznych do uzdatniania wody i oczyszczania ścieków*, które szczegółowo wskazuje, w jakich miejscach oraz przy jakim rodzaju wykonywanych prac powinniśmy mieć możliwość skorzystania z urządzeń awaryjnych. W obiektach lub pomieszczeniach, w których są transportowane, przechowywane lub używane kwasy i zasady nieorganiczne, należy zainstalować wodne natryski ratunkowe oraz zapewnić środki do przemywania oczu wodą i substancjami neutralizującymi². Pomieszczenie, w którym jest składowany i po-

bierany kwas siarkowy, powinno być wyposażone w ratunkowy natrysk wodny³. Powinien być umieszczony w miejscu składowania i pobierania kwasu solnego⁴.

Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w odlewniach metali wskazuje, przy jakich zagrożeniach i jakie urządzenia awaryjne powinny się znajdować:

„w pomieszczeniach, w których występuje niebezpieczeństwo poparzenia pracownika lub zapalenia się jego odzieży roboczej, instaluje się wodne natryski ratunkowe oraz wyposaża się te pomieszczenia w umywalki oraz w oddzielne podręczne środki ochronne służące do przemywania lub przepłukiwania oczu w przypadku dostania się do nich ciała obcego, takie jak płuczki, płukanki lub butelki z solą fizjologiczną. Natryski ratunkowe są zasilane wodą bieżącą o temperaturze pokojowej”⁵.

Wybór urządzeń awaryjnych

Myjki do oczu czy natryski bezpieczeństwa powinny stanowić obowiązkowe wyposażenie wszędzie tam, gdzie mamy do czynienia z bezpośrednimi zagrożeniami pracowników stwarzanymi przez substancje i mieszaniny niebezpieczne. Bardzo często jednak montaż ich jest bagatelizowany przez fakt, że pracownicy są wyposażeni w ochrony osobiste, które jednak nie zwalniają z obowiązku montażu urządzeń awaryjnych.

Jeśli wciąż zastanawiasz się, czy wyposażyc stanowisko w urządzenia awaryjne, sprawdź kartę charakterystyki materiałów, z którymi pracujesz i przeczytaj, co producent napisał w sekcji 4 w punkcie „kontakt z oczami” oraz ocenę ryzyka sporządzoną przez służby BHP dla danego stanowiska.

Jednak jak wybrać sprzęt, który będzie spełniał nasze oczekiwania pod względem skuteczności i jednocześnie zapewni komfort osobom z niego korzystającym? Gdzie go zamontować, aby było to zgodnie z przepisami i jednocześnie nie dezorganizowało miejsca pracy?

Przede wszystkim należy zdecydować, jakie cechy i funkcje powinny posiadać wymagane urządzenia, uwzględniając specyfikę pracy na danym stanowisku, konkretne zagrożenia i prawdopodobieństwo ich zaistnienia. Następnie należy dokonać porównania ofert poszczególnych producentów, pamiętając przy tym, aby porównywać urządzenia podobnej klasy. Sprawdźmy, czy dostawca posiada deklarację zgodności z EN 15154

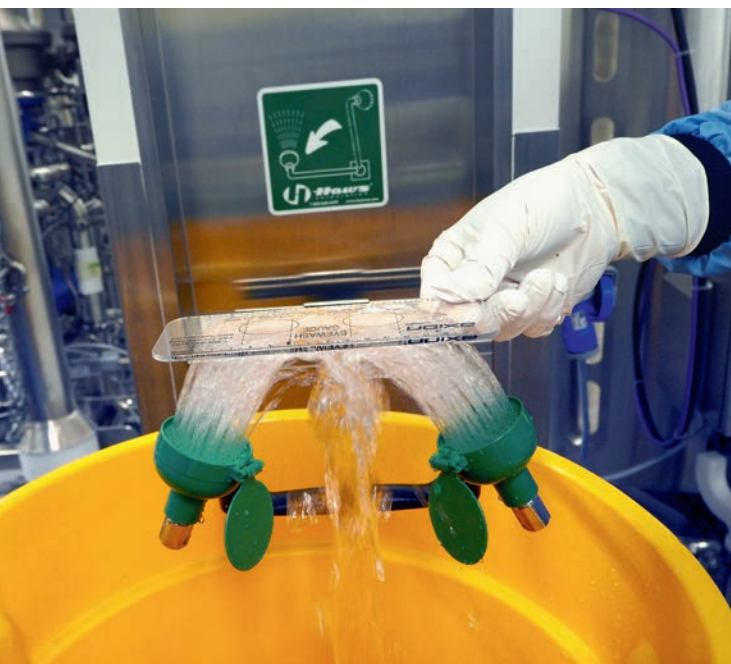
Urządzenia awaryjne należy montować w sposób zapewniający wolną od przeszkód drogę dojścia do urządzenia i pozwalający na bezzwłoczne jego użycie.

i ewentualnie dodatkowo aktualne certyfikaty PZH (Państwowy Zakład Higieny) oraz pozytywną opinię CIOP (Centralny Instytut Ochrony Pracy). Dokumenty te są potwierdzeniem spełnienia odpowiednich wymagań technicznych i gwarancją jakości urządzeń, co przekłada się na bezpieczeństwo osób je użytkujących – nawet, jeśli cena urządzenia miałaby być wyższa.

Wybór myjek do oczu

Rynek oferuje szeroki wybór różnego rodzaju myjek do oczu różnych producentów. Urządzenia te reprezentują bardzo różne poziomy pod ▶

- ▶ względem efektywności działania od fluktuacji ciśnienia oraz zmiany kierunku strumienia wody, co oczywiście ma ogromny wpływ na skuteczność i komfort użytkownika. Weźmy na przykład ciśnienie wody w myjce. Zbyt wysokie ciśnienie może stanowić problem dla

użytkownika, gdyż woda uderzająca w oczy z dużą prędkością i siłą może spowodować ich zranienie. Nie mniej istotna jest kwestia kierunku strumienia wodnego. Ze względów medycznych zalecane jest płukanie oczu w kierunku ich zewnętrznych kącików, ponieważ ułatwia to niedopuszczenie do przedostania się zanieczyszczeń do wnętrza jamy nosowej, skąd mogłyby spłynąć do gardła i zostać połknięte, co stanowiłoby dodatkową komplikację o trudnych do przewidzenia konsekwencjach.

Te i wiele innych kwestii technicznych jest szczegółowo wyjaśnionych w normie EN 15154, do której przed zakupem wybranego natrysku awaryjnego warto sięgnąć, choćby po to, aby nie kupić zamiast niego prysznica łazienkowego.

Sposób montażu urządzeń awaryjnych

Pamiętajmy, że urządzenia awaryjne należy montować w sposób zapewniający wolną od przeszkód drogę dojścia do urządzenia i pozwalającą na bezzwłoczne jego użycie. Należy je także wyraźnie oznakować jako stanowiska zawierające myjkę do oczu lub natrysk albo obydwa te urządzenia razem. Znakowanie powinno być wykonane przez producenta i powinno zawierać nazwę producenta oraz numer modelu/artykułu.

W miejscach odosobnionych lub takich, gdzie przebywa niewiele osób, należy zainstalować system sygnalizacji alarmowej. W przypadku użycia urządzenia awaryjnego włączany jest alarm,

który powiadamia inne osoby o pracowniku potrzebującym pomocy.

Jednak najgorszym z możliwych scenariuszy jest korzystanie podczas wypadku z urządzeń, które nie zadziałają lub działają niepoprawnie, żeby nie powiedzieć wprost – źle.

Bardzo istotną kwestią, aczkolwiek często zaniebawaną przez użytkowników, jest testowanie urządzeń. Konieczność regularnego testowania wynika z zapisów normy EN 15154, jak również z zaleceń producentów. Wszystkie awaryjne natryski i myjki do oczu powinny być regularnie poddawane próbom działania. Polega ona między innymi na uruchomieniu urządzenia i sprawdzeniu wysokości wypływu strumienia wody. Do każdego urządzenia należy dołączyć kartę prób zawierającą datę ostatniej próby oraz inicjały osoby przeprowadzającej próbę. Można też skorzystać z gotowych szablonów.

Równie ważne jak testowanie urządzeń jest samo szkolenie pracowników. W celu zapewnienia prawidłowego użytkowania urządzeń należy pamiętać, aby zapewnić wszystkim pracownikom narażonym na ryzyko kontaktu z substancją niebezpieczną szkolenie w zakresie sposobu użycia

natrysku awaryjnego lub awaryjnej myjki do oczu. Pracownik powinien wiedzieć, że części ciała narażone na działanie szkodliwych czynników należy opłukiwać przez co najmniej 15 minut oraz, że należy jak najszybciej wezwać służby medyczne.

Zwykle nikt nie myśli na co dzień o tym, iż wypadek może się zdarzyć, że będzie poszkodowany, że będzie musiał skorzystać z urządzeń awaryjnych. Natomiast istotne jest, aby wiedzieć, jak i mieć gdzie skorzystać ze sprawnego sprzętu, jeśli już wypadek się przytrafi. Zawsze powtarzam, że najlepsze urządzenie awaryjne to takie, które nigdy nie będzie użyte, ale jeśli już trzeba będzie go użyć, to zadziała. Tego życzę wszystkim pracującym z materiałami niebezpiecznymi – patrzcie na bezpieczeństwo w swoich miejscach pracy szeroko otwartymi oczami, a nie z przymrużeniem oka. □

Przypisy

¹ Dz.U. z 2003 r., nr 169, poz. 1650 §103.

² Dz.U. 1994 r., nr 21, poz. 73 z 27.01.1994 r. § 13.

³ Dz.U. 1994, nr 21, poz. 73 z 27.01.1994 r. § 89.

⁴ Dz.U. 1994, nr 21, poz. 73 z 27.01.1994 r. § 94.

⁵ Dz.U. 2018, poz. 48 z 15.12.2017 r. § 32.